

**ZEMĚDĚLSKÉ PRÁVO - ÚVOD DO
PROBLEMATIKY.
PRÁVNÍ RÁMEC ZEMĚDĚLSTVÍ.
PRÁVNÍ VZTAHY V ZEMĚDĚLSTVÍ.**

Mgr. Petr Vaculík.

POJEM ZEMĚDĚLSTVÍ, TYPY ZEMĚDĚLSTVÍ

Zemědělství je termín popisující produkci potravin a krmiv a nebo i jiných produktů prostřednictvím cíleného pěstování rostlin a chovu domestikovaných zvířat. Charakteristickým rysem zemědělské výroby je vázanost na půdu.

- **konvenční zemědělství**
- **integrované zemědělství**
- **ekologické zemědělství**
- **vysoce zprůmyslněné zemědělství**
- **biodynamické zemědělství**
- **precizní zemědělství**

HISTORIE ZEMĚDĚLSTVÍ

- Vznik – v průběhu neolitické revoluce (5300 – 4300 B.C)
- Průmyslová revoluce – nové techniky, statková hnojiva atd. Samozásobitelský způsob výroby potravin nahrazen tržní výrobou
- Kolektivizace a resocializace venkova a zemědělství – po roce 1948, následně vznik velkých podniků
- Po roce 1989 pokračující intenzivně pojaté zemědělské hospodářství
- Vstup do EU - zásadní obrat

ZEMĚDĚLSTVÍ - ZVLÁŠTNOSTI

- Nezastupitelná úloha v národním hospodářství
 - Podíl na tvorbě životních podmínek společnosti
 - Výroba potravin
 - Kvantitativní i kvalitativní rozměr
 - Rozvoj prostředí venkova
- Biologická a přírodní podmíněnost
 - Georeliéf, klima, půda, přírodní pásmo
 - Biologické cykly
- Nedokonalé fungování agrárního trhu
 - Tržní tlak
 - Rozdíly mezi nabídkou a poptávkou
- Úroveň produktivity práce a možnosti jejího zvyšování
 - Diferenciace životní úrovně
- Externality
 - Pozitivní i negativní

FUNKCE ZEMĚDĚLSTVÍ

○ Produkční

- zajišťuje výživu obyvatelstva a výrobu dalších nepotravinářských surovin a produktů (textilní, tukové, farmaceutické, technické nebo energetické plodiny)

○ Krajinotvorné a ekologické

- utváří a udržuje ráz krajiny, ovlivňuje stav životního prostředí

○ Sociální

- zajišťuje pracovní příležitosti pro venkovské obyvatelstvo
 - Vliv na úroveň osídlení a infrastruktury.

VÝZNAM A CÍLE PRÁVNÍ ÚPRAVY

- Zajištění základní výživy obyvatel, potravinové bezpečnosti a potřebných nepotravinářských surovin
 - Volný pohyb zemědělských produktů
- Ochrana složek životního prostředí jako půdy, vody a ovzduší a udržování osídlené a kulturní krajiny
- Rozvoj rozmanitých hospodářských činností a zvýšení kvality života ve venkovských oblastech a rozvoj vesnic
- Zohlednění specifických podmínek pro výkon zemědělské činnosti

ZEMĚDĚLSKÉ SYSTÉMY

○ Dle produktu

• Rostlinná výroba

Výměra zemědělské půdy v ČR - celkově 4,2 mil. ha.

- Orná půda 3 mil. ha (71 %)
- Trvalé kultury tvoří trvalé travní porosty (978 tis. ha),
- Zahrady a ovocné sady (209 tis. ha),
- Vinice (19 tis. ha)
- Chmelnice (10 tis. ha).

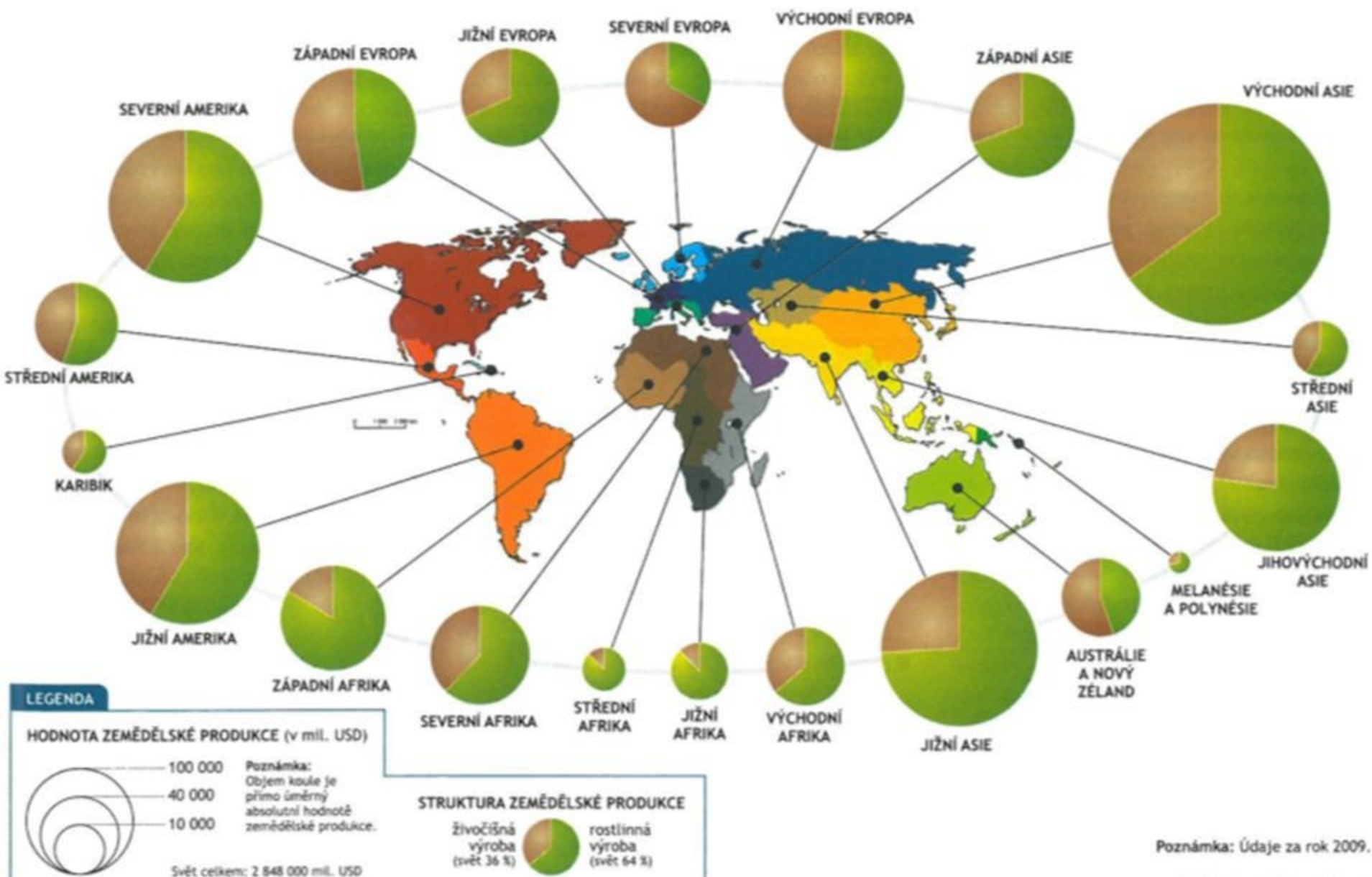
• Živočišná výroba

Celkově 728 tis. tun

- Skot 175 tis. tun
- Prasata 301 tis. tun
- Drůbež 32 tis. tun

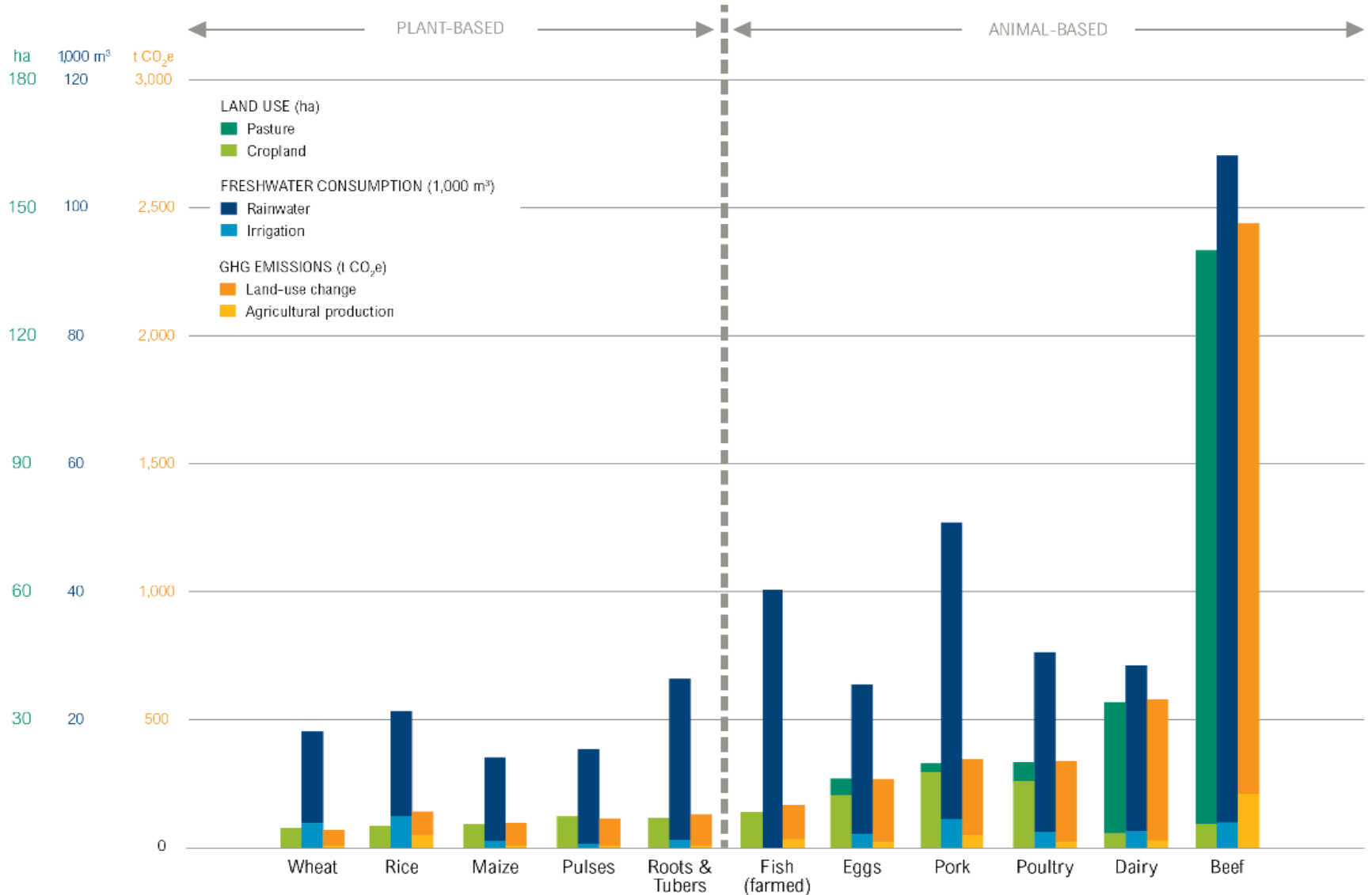

Obr. č. 1 – Rostlinná a živočišná výroba

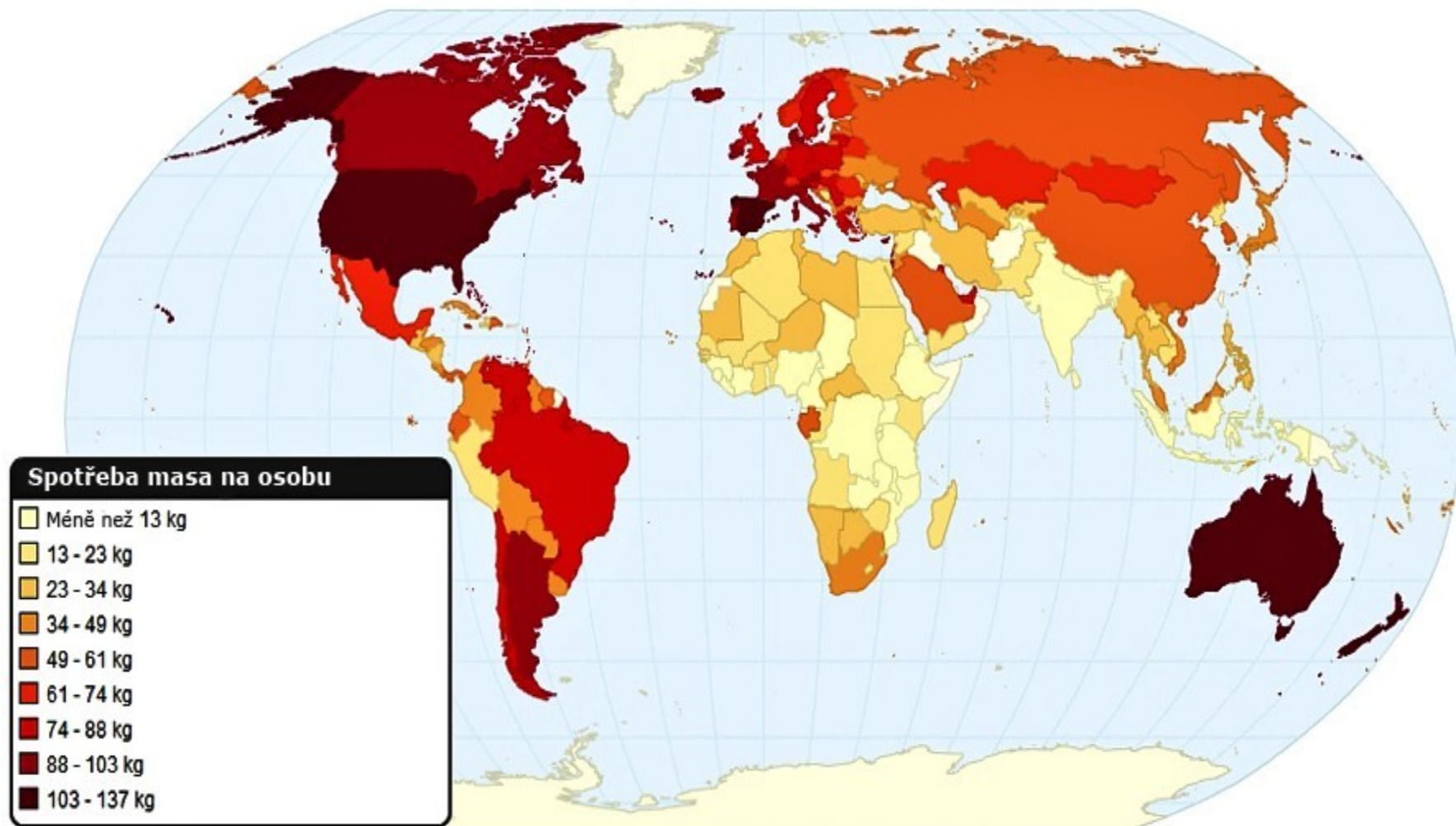

Animal-Based Foods Are More Resource-Intensive than Plant-Based Foods

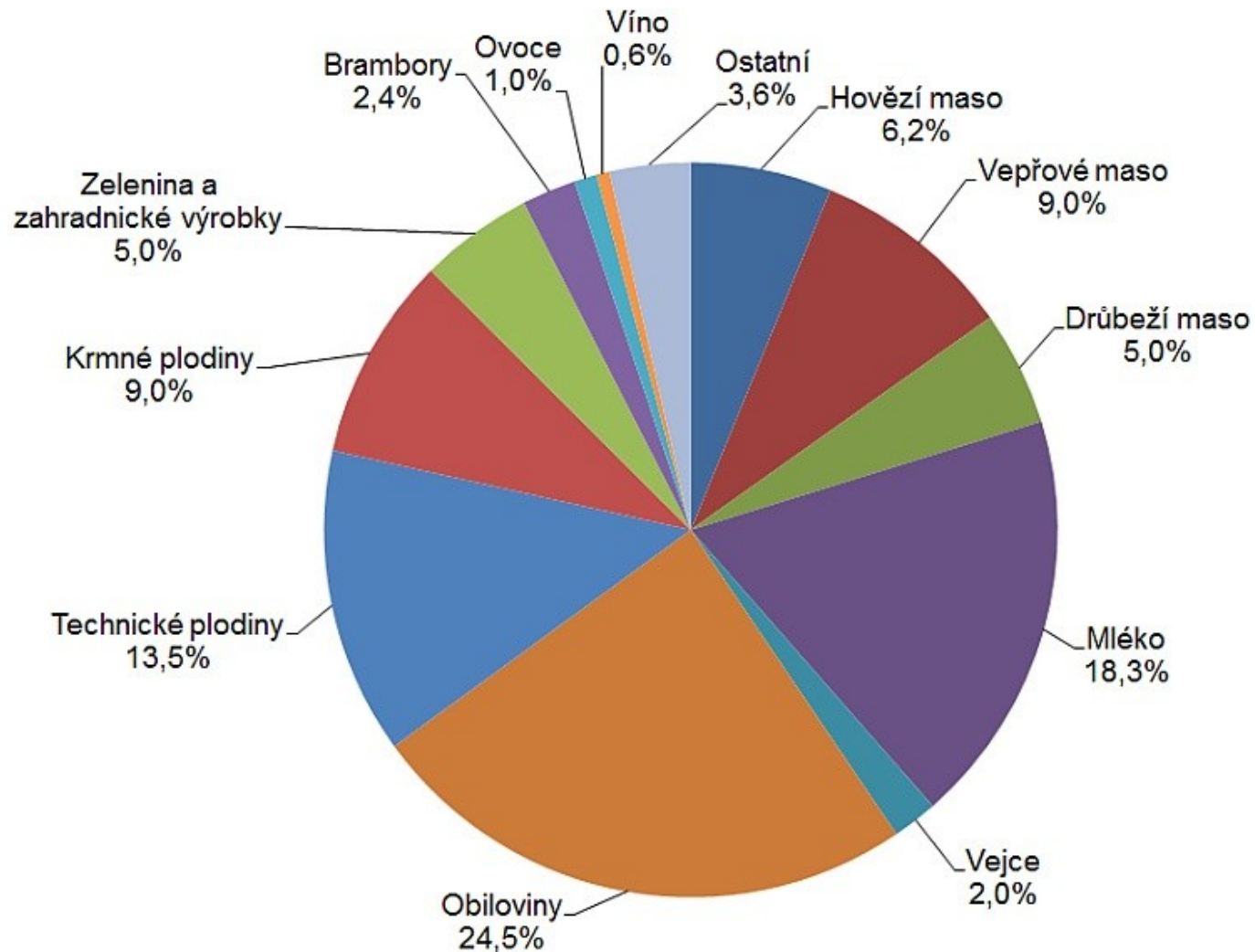
PER TON PROTEIN CONSUMED

SPOTŘEBA MASA NA OSOBU - CELOSVĚTOVĚ

VYUŽITÍ ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY

ZEMĚDĚLSKÉ SYSTÉMY

○ Dle intenzity hospodaření

- Intenzivní – vyspělé státy, maximální produkce
 - ošetřování půdy těžkými stroji
 - odvodňování pozemků a úpravy vodních toků
 - chemická hnojiv, herbicidy, pesticidy
 - monokultury
- Extenzivní – jednodušší postupy, rozvojové země
 - obděláváním rozsáhlé rozlohy půdy.
 - malý vstup kapitálu, vybavení a lidské práce na 1ha.
 - výnosy z hektaru jsou obecně nízké.

ZEMĚDĚLSKÉ SYSTÉMY

○ Dle způsobu produkce

● Konvenční

- Intenzivní = maximalizace produkce
 - Využívání všech dostupných prostředků
 - Vysoká efektivita, negativní externality

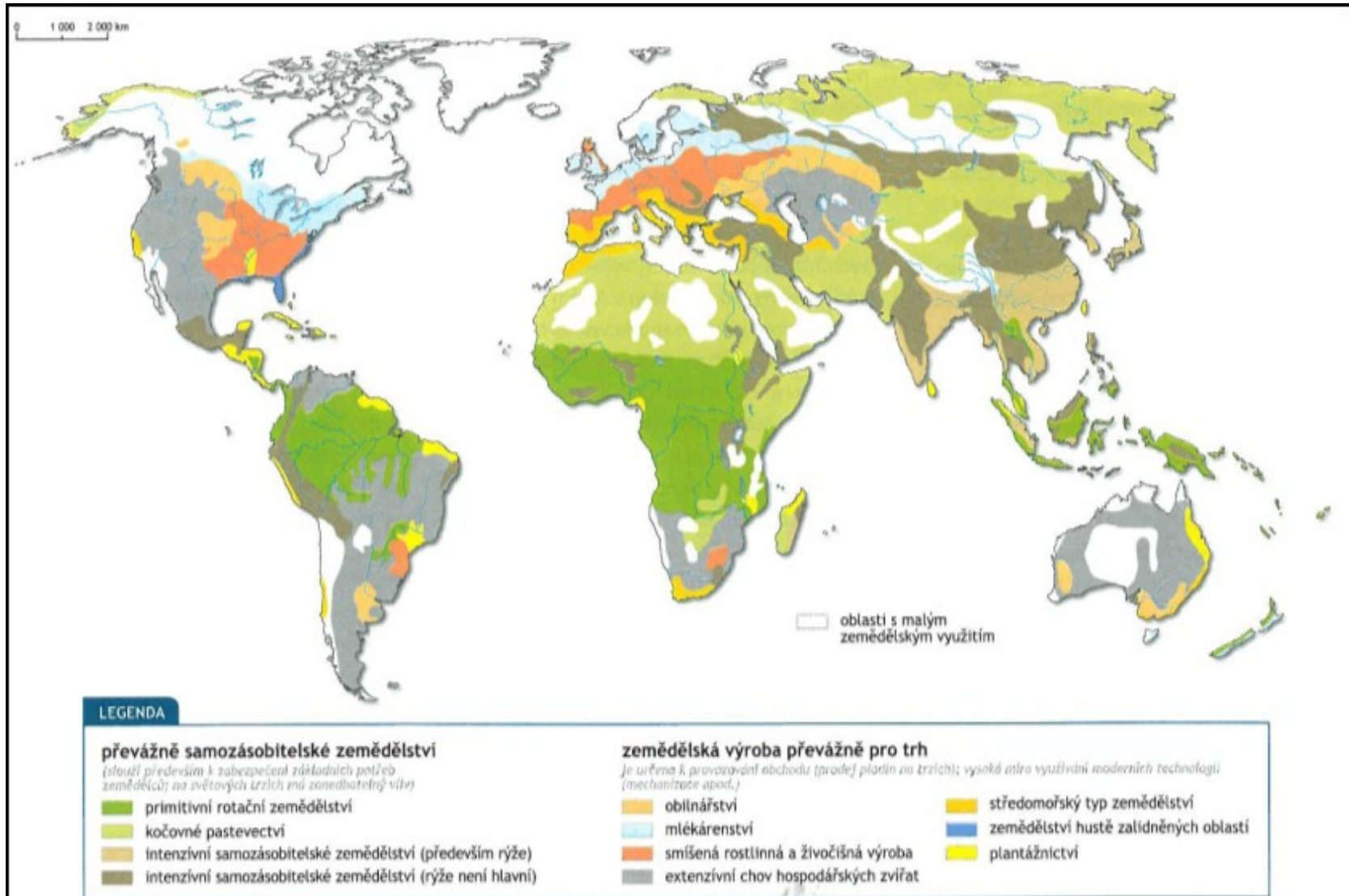
● Alternativní

- Integrované
 - Zohlednění ekonomických i ekologických hledisek
 - Adaptace na specifika prostředí
- Ekologické
 - Low-input systém

● Využívající GMO

TYPY ZEMĚDĚLSTVÍ

ZEMĚDĚLSKÁ VÝROBA PRO ÚČELY ZÁKONA O ZEMĚDĚLSTVÍ

a) rostlinná výroba

- včetně chmelařství, ovocnářství, vinohradnictví a pěstování zeleniny, hub, okrasných rostlin, léčivých a aromatických rostlin, rostlin pro technické a energetické užití na pozemcích vlastních, pronajatých, nebo užívaných na základě jiného právního důvodu, popřípadě provozovaná bez pozemků,

b) živočišná výroba

- zahrnující chov hospodářských a jiných zvířat či živočichů za účelem získávání, zpracování a výroby živočišných produktů, chov hospodářských zvířat k tahu a chov sportovních a dostihových koní,

c) produkce chovných a plemenných zvířat

- využití jejich genetického materiálu a získávání zárodečných produktů, pokud jde o zvířata uvedená v písmenu b),

d) výroba osiv a sadby, školkařských výpěstků a genetického materiálu rostlin,

e) úprava, zpracování a prodej vlastní produkce zemědělské výroby,

f) chov ryb, vodních živočichů a pěstování rostlin

- ve vodním útvaru povrchových vod na pozemcích vlastních, pronajatých nebo užívaných na základě jiného právního důvodu,

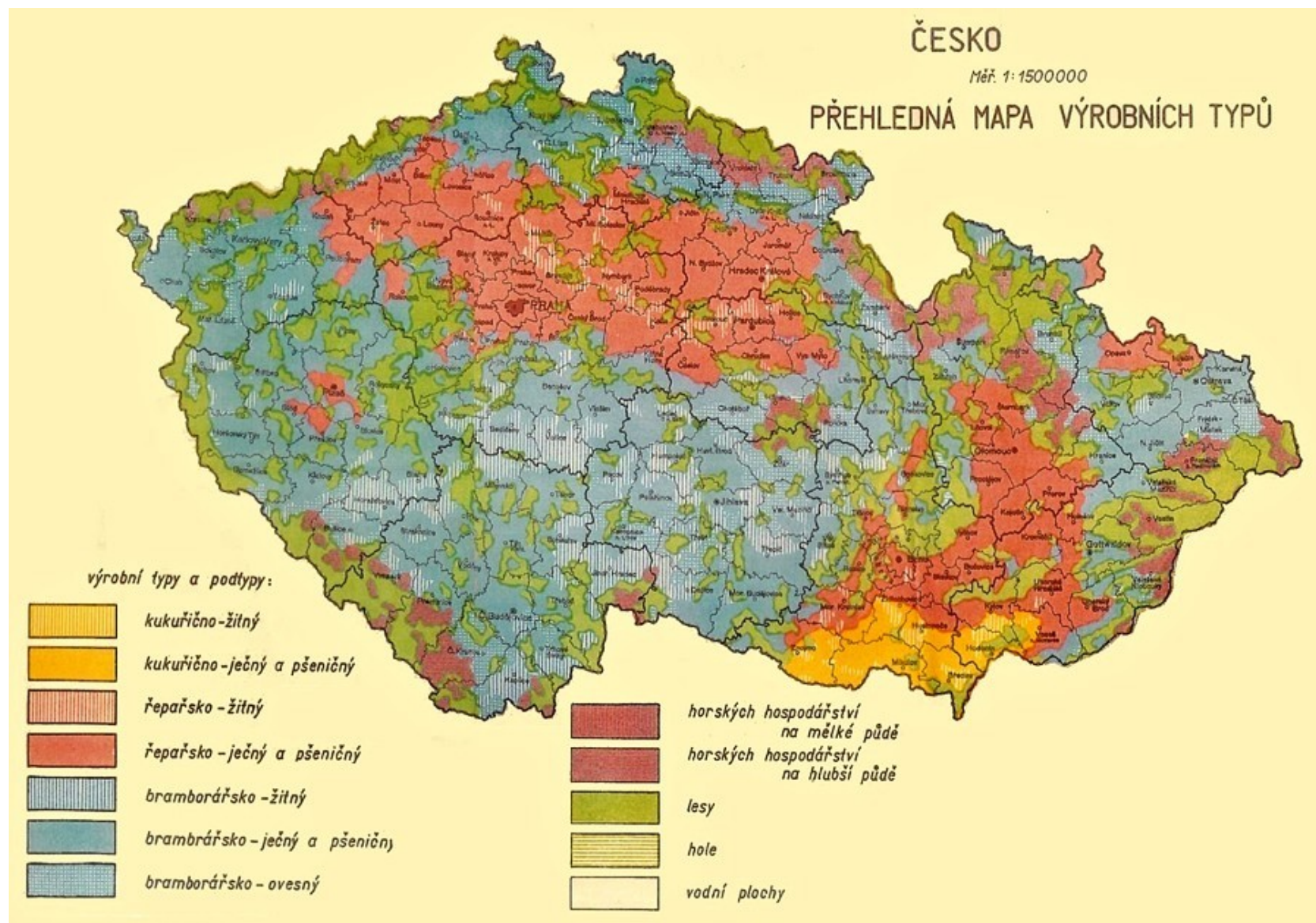
g) hospodaření v lese

- na pozemcích vlastních, pronajatých, nebo užívaných na základě jiného právního důvodu,

h) hospodaření s vodou pro zemědělské a lesnické účely.

MAPA VÝROBNÍCH TYPŮ V ČR

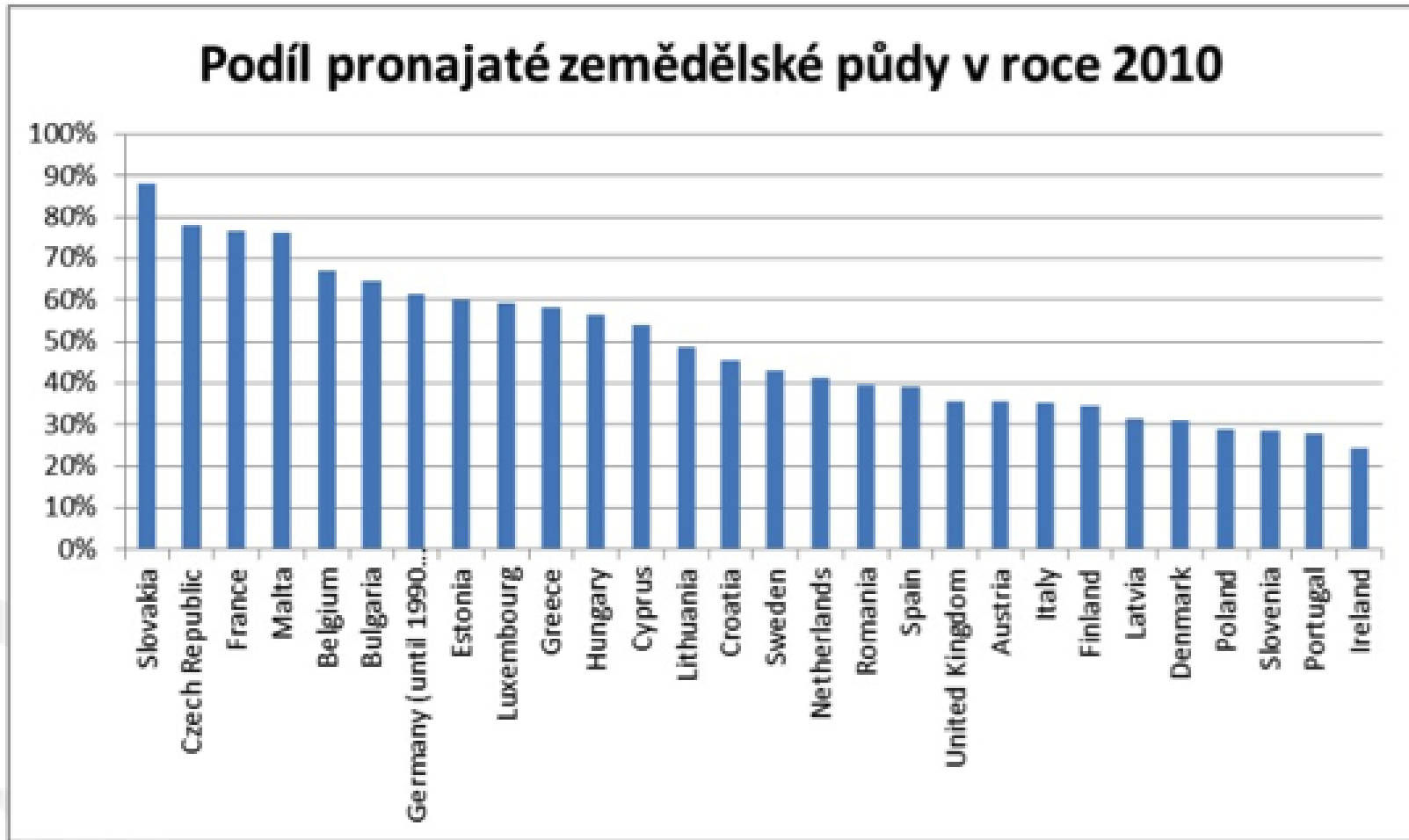

VLASTNICKÁ STRUKTURA PŮDY

- Zemědělský půdní fond: 54 % rozlohy půdního fondu ČR
 - Setrvalý pokles ve prospěch lesní půdy a zastavěných a ostatních ploch
 - Snížení výměry orné půdy ve prospěch trvalých travních porostů
- Vlastnická struktura zemědělské půdy
 - Soukromé vlastnictví (cca 3800 tis. Ha)
 - Fyzické osoby
 - Právníkové osoby
 - Státní vlastnictví (212 tis. ha)
 - Roztříštěnost
 - Průměrná velikost zemědělské parcely 0,48 ha
- Obhospodařování (užívání) zemědělské půdy
 - Vysoký podíl pronajaté půdy, setrvalý pokles (75 %)
 - Fyzické osoby 30 % (nárůst)
 - Právníkové osoby 70 % (a.s., s.r.o., z.d.)
- Pozemkové úpravy
 - Ukončené 20 % půdy
 - Probíhající 10 % půdy

VYSOKÝ PODÍL PRONAJATÉ ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY V ČR

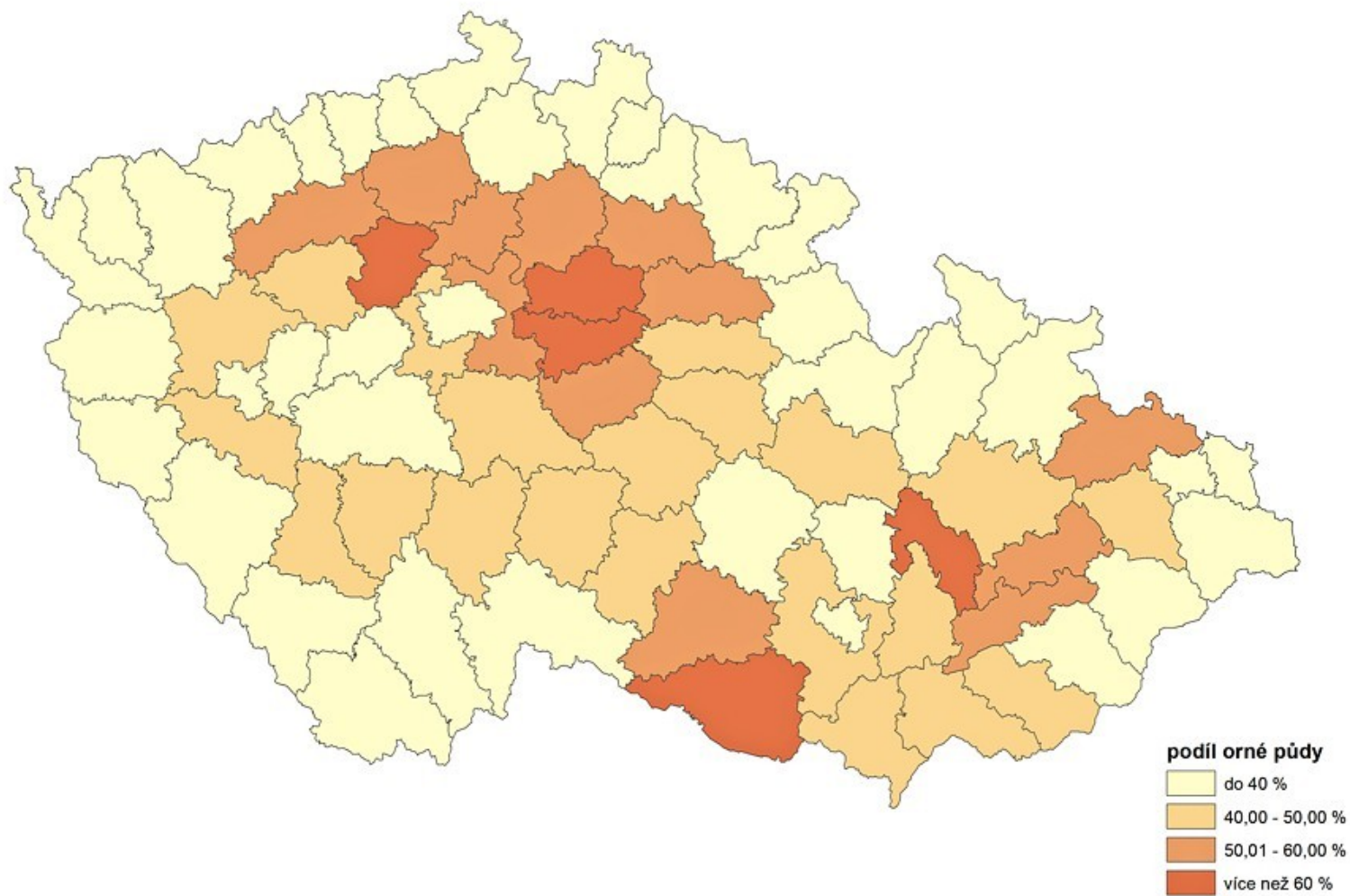
KATEGORIZACE ZEMĚDĚLSKÉHO ÚZEMÍ

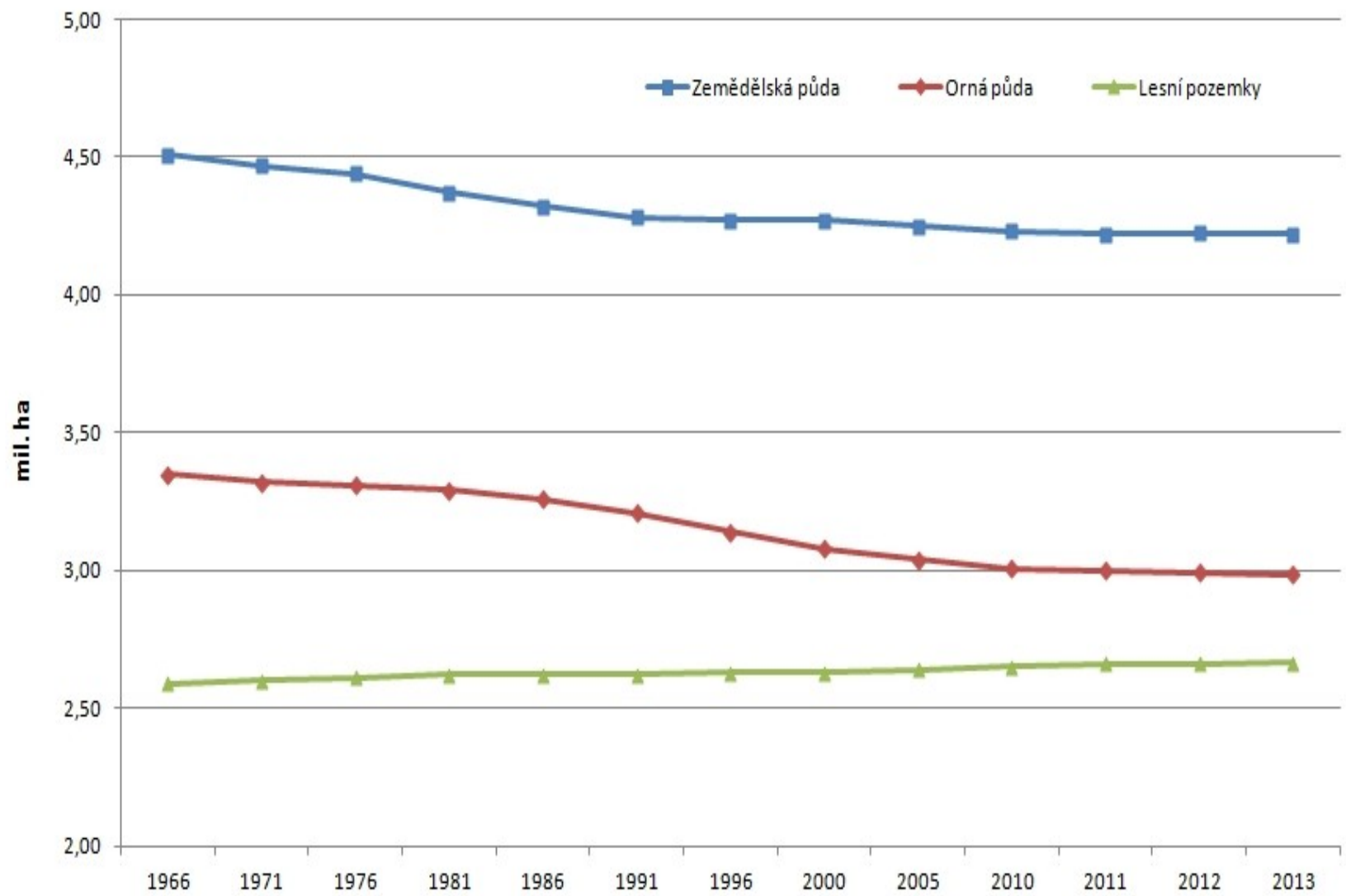
Kategorizace zemědělského území se provádí za účelem poskytování dotací a podpor, pro daňové účely, pro účely zemědělské statistiky, pro srovnávací hodnocení zemědělských subjektů, analýzy jejich produkčních a ekonomických výsledků, jakožto i pro řešení základních opatření regionální politiky

- Zemědělské výrobní oblasti
 - Pro statistické účely
 - Kukuřičná
 - Řepařská
 - Bramborářská
 - Horská
- Znevýhodněné zemědělské oblasti (LFA) (50 % půdy)
 - Horské oblasti
 - Ostatní méně příznivé oblasti
 - Specifické oblasti
- Zranitelné oblasti (49 % půdy)
 - Pravidla pro používání hnojiv

PODÍL ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY V ČR

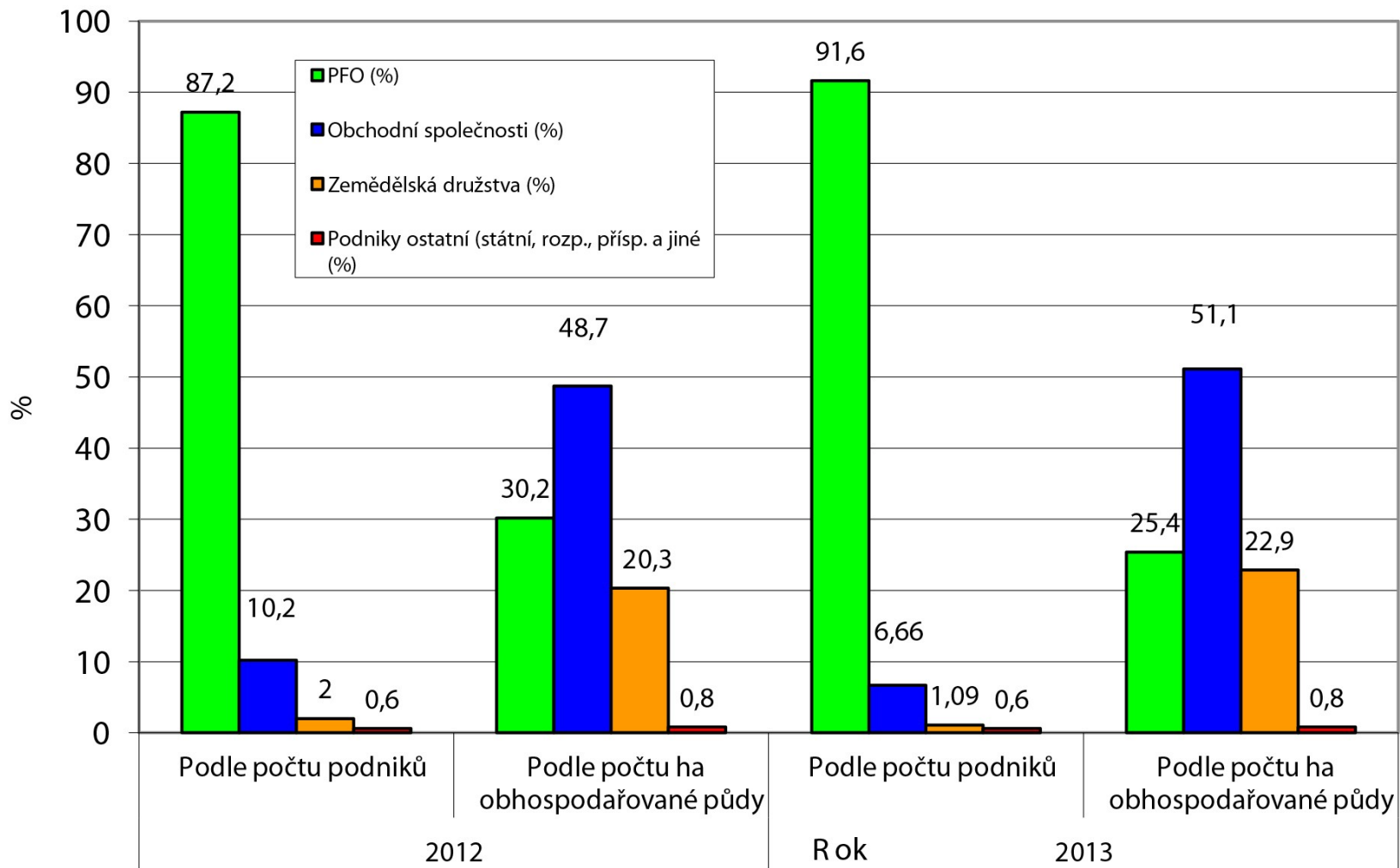

PODNIKATELSKÁ STRUKTURA ZEMĚDĚLSTVÍ V ČR

- Podniky právnických osob
 - Nárůst obchodních společností na úkor zemědělských družstev
- Podniky fyzických osob
 - Postupný nárůst
 - 36 % drobní zemědělci bez podnikatelského oprávnění
- Struktura zemědělských podniků
 - Velké (výměra nad 500 ha, 4 %)
 - Obhospodařování 70 % výměry půdy
 - Malé a střední (výměra do 10 ha, 76 %)
 - Obhospodařování 2 % výměry půdy

Pramen: ČSÚ – Zemědělský registr

ZEMĚDĚLSKÉ PRÁVO

- Účelový soubor právních norem regulující právní vztahy v rámci zemědělské činnosti
- Systém
 - Dle metody právní regulace
 - Soukromoprávní
 - Občanské a obchodní právo
 - Vlastnictví a užívací vztahy
 - Podnikání
 - Veřejnoprávní
 - Dle typu zemědělské výroby
 - Obecná část
 - Zvláštní část

PRAMENY ZEMĚDĚLSKÉHO PRÁVA

- Unijní
 - Primární
 - Sekundární
 - Dle politik
- Národní
 - Rámcové
 - Dle jednotlivých právních odvětví
 - Obecné
 - Zákon o zemědělství
 - Zákon o ekologickém zemědělství
 - Produkční
 - Zvláštní
 - Dle typu zemědělské výroby
 - Rostlinná
 - Živočišná
 - Související
 - Pozemkové
 - Agroekologické
 - ...

SUBJEKTY

- Nositelé práv a povinností
 - Zemědělský podnikatel
 - Fyzické osoby
 - Právnícké osoby
 - Zemědělské družstvo
 - Obchodní společnost
 - Spolky
- Nositelé veřejné správy
 - Orgány státní správy
 - Zájmová samospráva
 - Agrární komora

ZEMĚDĚLSKÝ PODNIKATEL

- Fyzická nebo právnická osoba (nález ÚS Pl. ÚS 38/04)
 - Provozování zemědělské výroby
 - Soustavná a samostatná činnost vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, za podmínek stanovených tímto zákonem
 - Poskytování práce, výkony nebo služby, které souvisejí výhradně se zemědělskou výrobou a při kterých se využijí prostředky nebo zařízení sloužící zemědělskému podnikateli k zemědělské výrobě
 - Včetně provozování drobné pěstitelské a chovatelské činnosti, anebo prodej rostlinné výrobky a nezpracované živočišné výrobky (drobný zemědělec)
- Evidence
 - Obecní úřad obec s rozšířenou působností
 - Dle místa trvalého pobytu nebo sídla
 - Výjimky
 - Drobní zemědělci a osoby poskytující činnosti související, a to dočasně nebo příležitostně

PRÁVNICKÉ OSOBY

- Zemědělská družstva
 - Obchodní korporace
 - Společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání
 - Sociální a ekonomický aspekt
 - Zápis do obchodního rejstříku
- Obchodní společnosti
 - Akciová společnost
 - Společnost s ručením omezeným
- Spolek/spolky (dříve občanská sdružení, zájmová sdružení právnických osob)
 - Korporace s hlavním účelem odlišným od podnikání
 - Účelově univerzální společenství osob charakterizované jejich společným zájmem
 - Svazy k ochraně hospodářských a sociálních zájmů
 - Zápis do veřejného rejstříku spolků

ZÁVOD

- Obchodní závod (hromadná věc)
 - organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.
- Rodinný závod
 - společně pracující manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně
 - ve vlastnictví některé z těchto osob
 - ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod, se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu.

ZEMĚDĚLEC DLE EU

- Neexistuje jednotná definice, liší se pro účely jednotlivých nařízen
- Fyzická nebo právnická osoba či skupina fyzických nebo právnických osob, bez ohledu na právní formu této skupiny a jejích členů podle vnitrostátních právních předpisů, jejíž zemědělský podnik se nachází na území spadajícím do územní působnosti Smluv a která vykonává zemědělskou činnost
- Zemědělský podnik
 - soubor všech produkčních jednotek využívaných k zemědělské činnosti a spravovaných zemědělcem, které se nacházejí na území stejného členského státu
- Zemědělská činnost
 - produkce, chov zvířat nebo pěstování zemědělských plodin včetně sklizně, dojení, plemenářské činnosti a chovu zvířat pro zemědělské účely
 - udržování zemědělských ploch ve stavu vhodném pro pastvu nebo pěstování plodin bez přípravy, která jde nad rámec běžných způsobů zemědělské praxe a použití strojů
 - provádění minimální činnosti, která je prováděna na zemědělských plochách přirozeně ponechávaných ve stavu vhodném pro pastvu nebo pěstování plodin
- Zemědělská plocha
 - jakákoli plocha orné půdy, trvalých travních porostů a stálých pastvin nebo trvalých kultur

ZÁJMOVÁ SAMOSPRÁVA

○ Veřejnoprávní korporace

- Právnícká osoba
- Člensky organizovaný subjekt veřejné správy, který byl s tímto označením zřízen zákonem nebo rozhodnutím na základě zákona a kterému byla svěřena zákonem nebo rozhodnutím vydaným na základě zákona moc samostatně plnit veřejné úkoly a činit opatření

○ Agrární komora

- Zákon č. 301/1992 Sb.
- Sdružení podnikatelů (FO i PO) k podpoře podnikatelských aktivit v zemědělství, potravinářství a lesnictví, k prosazování a ochraně zájmů a k zajišťování potřeb svých členů
- Dobrovolné členství
- Vymezená působnost

ZEMĚDĚLSTVÍ EU A ČR

„Český model zemědělství“

- Vysoká koncentrace výrobních zdrojů
- Rozpor mezi vlastnictvím a užíváním půdy
- Polarizace ve výkonnosti podniků, nízká přidaná hodnota
- Struktura využití půdy a alokace výroby neodpovídá přírodním a klimatickým podmínkám
 - Vysoký podíl orné půdy
- Závislost na dotacích, nevhodné cílení
- Neudržitelné hospodaření s přírodními zdroji

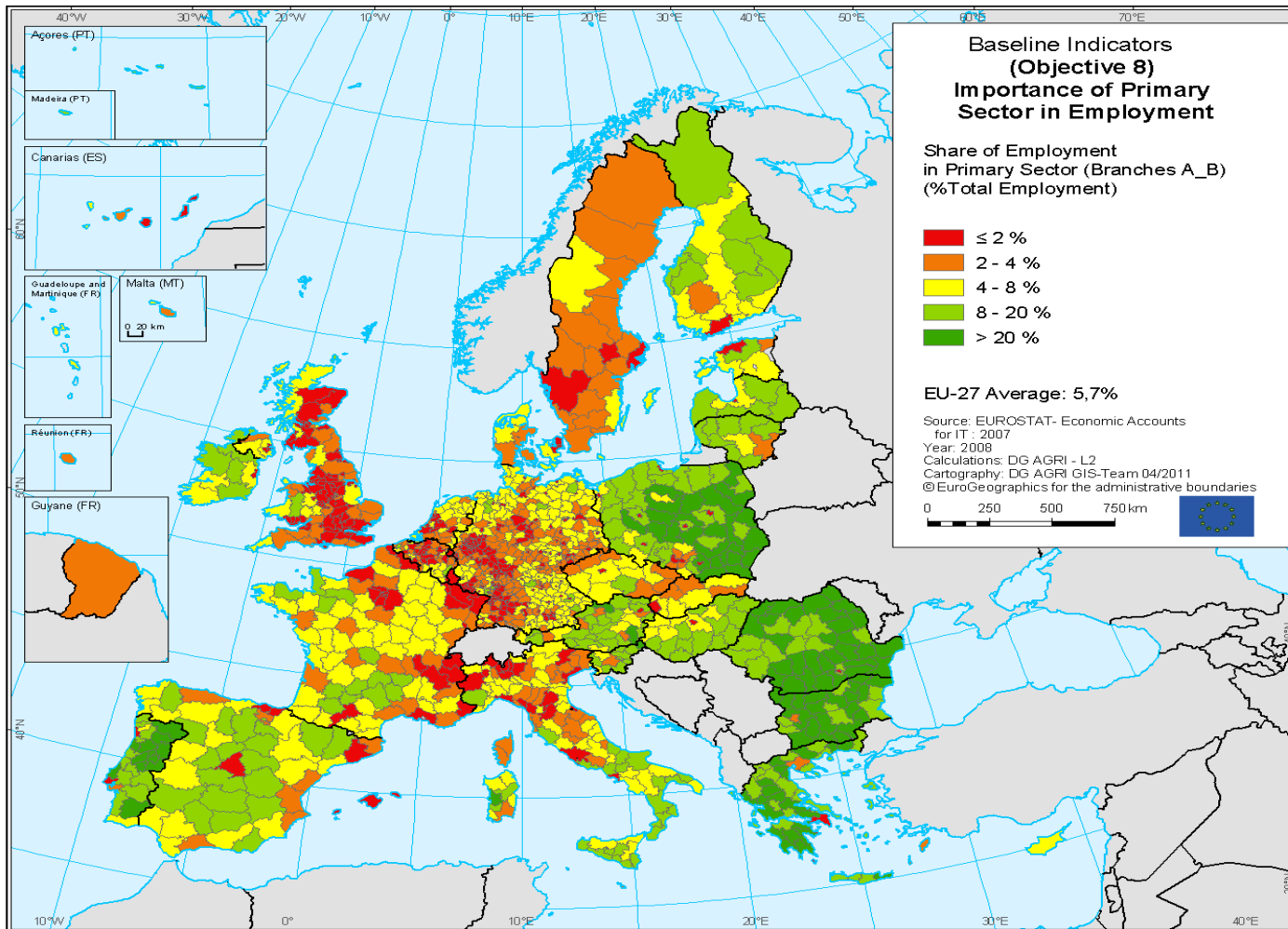

Evropský model zemědělství

- Multifunkční zemědělství, konkurenceschopné, šetrné k životnímu prostředí
 - Komoditní i nekomoditní výstupy
- Zemědělství založené na malém a středním podnikání rodinného typu
- Provázání s rozvojem venkova
- Produkce kvalitních bezpečných potravin

PODÍL PRIMÁRNÍHO SEKTORU NA ZEMĚDĚLSTVÍ

ZMĚNA KLIMATU - MOŽNÝ DOPAD NA ZEMĚDĚLSTVÍ EU

